

ЫН ТИГ У

жүргүзүп турар. «Коме-
те орун» колхозтун хой-
район Советинин депу-
татына Баглан тарап
болгон 336 хураганым.
АССР-ин аалдары
Дүңдөй Бидей тө-
10 хойдон 340 хураган-
орон» колхозта Маадыр
идей Сенил 244 хой-
4 хураганым оңа-мен-
гадан алган. Бо чутула
ия үзүндө райондун
гарында 155 хөзөжөн-
чыннарга дуалаа-
сакмаштыктын үнөн.
О. Хун-Сая, Людмила
и. Олга Манчин, Раиса
болгон өскөлдөр-
чаш төдүн камтаган
аш ак-сеткилдиг. Бедик
алгалыг аякдап ту-
оолдашкынын үе-
дөзө ажал-агынын
өртөмдөйлөргө ба-
раарын ролу улуг.
17 мал эмчек. 5 зоо-
хойжу бригадаларын
дери тускай өртөмдө-
нөр болуп турар.
инимче орун» колхозта
илери Түмөн Өшкү-
ндок Байлак, №1 хой-
данын бригадирин, ра-
евинин депутаты Роза
болгон өскөлдөр-
дан ажалында кызы-
гелдери аякдап ту-
ипарын негелде-
хон хунбур хандыр
биле ажалды чутула-
уп. 4 автолавка хойжу-
ларга, малчыларын
шта, сүт-бараан фер-
та чутула хөргөз-
аашарын чедирин ту-
шкан райондун
аа хандырыга ком-
алчышарына үүш-
ини организастап, чуту-
хөргөсөдөрин, идик-
шарын салып, эмчи-
скай үүшүкүн-биле
арга доктаамал дуа-
гип турар чачыл-
дун колхозтарында
нөр чөкүлдөри пар-

тия организасталарын
удуртууга-биле, малчынар
ортууга кижизилте ажа-
дын алам-бур утланышкын-
биле чорудуп турар. Хойжу
бригадаларын хуралдары
доктаамал эртирип, ачаа
бригадаларын ажал-агынын
дан ачтыда, хөзөжөнөргө
ажал-амдыралыга хама-
рынан айтырларын чуга-
лажып, лекция, беседаларын
чорудуп турар. Ол мыкам
малчын хөзөжөнөргө брига-
даларга организастаан эконо-
милет болгон зооветеринар-
гае хаара түтүнгөн. Олар-
нын амдыралынын култу-
рамын улам көдүрөр сорулга-
биле колхозтарда хөзөжөн-
нөр чөкүлдөри «Эң эки
арыг-шевер малчын өг дөзө»
социалисттик чарышты органи-
застаан, шилеп чоруур вы-
пелдери тургускаан.

Мал оолдашкынын үе-
дөзө болгон өскө-даа сезон-
дот үеде малчынарга шеф-
тешкилерин үргүчү чору-
дуп келген. Бо хүнөрдө кол-
хозтар төптеринде агитвар-
тыраларын чуртталгалары,
район төвүндө албан-органи-
зацияларын ажалдашкыны
малчыларга шептештир-
нөп үргүчүлөшкөн турар.
Олар ыштыктарда нажалар
хөргөжөн хорууп, фермалар-
нын девискарин аштап-арыс-
тап, кызыл-бууларын чуга-
лап, боттут дуаны чедирген.
Бо ажалдарга Ленин аттыг.
«Коммунизмче орун» колхоз-
тарын агитвартыралары,
район төвүндө албан-органи-
зацияларын ажал-илчелер-
и, эмелге, районо, райкүс-
комуну коллективтери иден-
сейлг киришкен.

Мал ажалында аякдап ту-
рар хөзөжөнөргө харым-
салгазын, оларын култур-
луг амдырал-чуртталгалы
бедлер, уругларын өөр-
дөзө-кижизилтегиле кол-
кычынган сазыр, буаурд
турар продукциянын шыла-
рып бедлер талаа-биле му-
кууста сорууга улуг. Хөзө-
жөнөргө чөкүлдөринин ара-
мында организастаан соци-
алисттик чарыштын негелде-
риде ону тодаргай айткан.
Бо хүнөрдө райондун хөзө-
жөнөргө ол соруугаларын
амдыралга боттандырар
дөзө күнөжышкынын ажал-
дан турар.

С. БАЙЫР-ООЛ,
СЭКП Эриш райкомунун
хөзөжөнөргө ортуунга
ажал чорудар кыдзынын
эргескили.

Дүжүт дээш м инута бүрүзүнге

КИШИНОВ. (СЭТА-нын
корр. Т. Халам). Молдавияда
сөөтү үеде каан-але болгон
чыгыш-чагай, хүнээрентиг
хүнөргө ачымал чөргө
хөзөжөн чыгып, чаштырлар-
ны эгелээрине дыка таарым-
чалыг апарган. Ол республи-
канын муруу талааы район-
парынын таракылары бо
хүнөрдө чаштырларга агр-
гаторлар шөлдөргө үдүр-
ген, оларын ажал-агынын
дин түдүктөп: арбайын, су-
ланып болгон чазын өрте чаш-
тырларын тарыыр өскө-даа кул-
тураларын үрөжөнөргө мек
болбааырадын кылагын, че-
дир чөмөшчиге шөлд-
дөргө чаштырлар турар.

Молдавиянын колхозтар чө-
күлдөринин динанын тура-
рым баугар алдыр, бо чы-
лым республиканын тарак
шөлдөргө чаштырларын
хопуктарга эвес, харым-
даш болгон минута бүрүзү-
де планнап, үзүк-сонкал чо-
на чорудуп турар. Орайтан
келген чаштырлар мурунда
механизаторлар боттарын
арга-мергелерин дозуу-биле
ажалдан турарлар: олар дү-
кө үеде хөзөжөнөргө үрөжөн-
нөп чаштырлар хөмөжөнөргө
чөдир үдүрөдөп кылагын со-
да күндө чаштырлар кири-
терар.

ДУРЖУЛГАЛЫГ МЕХАНИЗАТОР

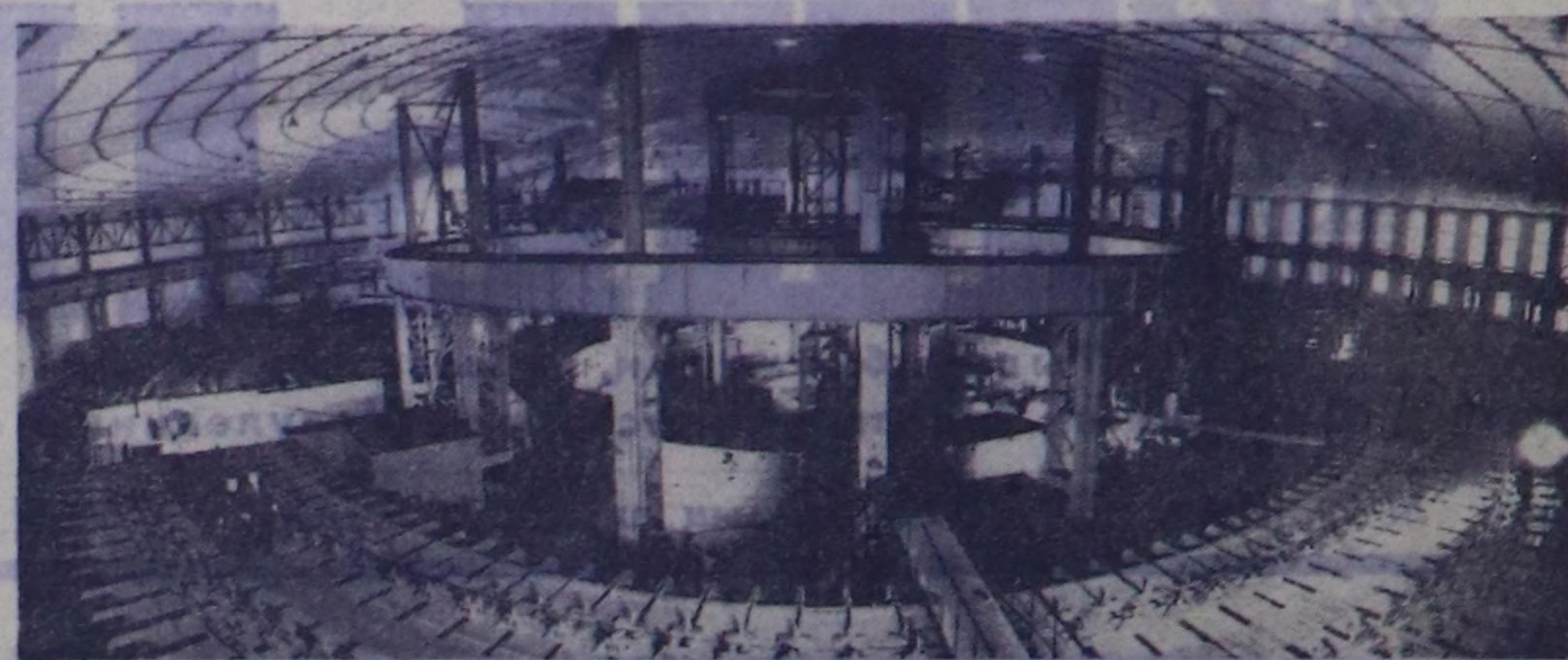
Николай Филатович Мат-
веев 1942 чылда он алды хар-
лыг оол турган, трактористер
курууна дооскан, техниканы
башкарып эгелзөө. Кам айлар
эрткенде-ле кызымак эр ажал-
ынчын көргүзүп, өөрүгө
макталы берген.

Бир чыл эрткенде Ада-чур-
тун Улуг дайыгына кириш-
кан күзөлгө илереткен, эки
тура-биле фронтко чоруккан.
Тракторист мергелдиги че-
дип алган ачаа танышкын
башкарышкыны — механик бо-
лурунга дуалаан.

Николай Филатович дай-
гыч оруу Бөдүрөскадан
эг дөзө, чөп Пруссияга до-
зулган. Немец фашисттик эже-
лекчилерге удур тавыктын
эрес-дидим демисемени оон
шактыктын «Кызыл Сымдыс»
ордөлү болгон хой санын
медалдары хөргөчөп турар.

Амгы үеде эш Матвеев Та-
ды районда «Коммунизмни
хөргө» колхозта ажалдап ту-
рар. Бо ажал-агыга келген,
он чыл амыр ажалдап. Дур-
жалдагы механизатор чазын
чакы хөзөжөнөргө ажалдап,
ажал куруттууга ажалдап-
агыга, кызын техника септе-
гиле болгон өскө-даа
ажалдагы шалкын ажал-

ЯДРО ШИНЧИЛЭЭР ИНСТИТУТТУН ЮБИЛЕЙИ

МОСКВА ОБЛАСТЬ. Европанын болгон Азиянын соци-
алисттик чурттарынын башталгы эртем төвү — ядро шинчил-
ерин Каттышкан институтун тургускан хүндө бээр 20
чыл бооп турар.

Ол институтту тургузар талаа-биле эгелекчи болгон Со-
вет Эмгектинин чалаа СССР-ин Эртемир академиянын
Дубно хоорайда ийн эртем-шинчилер институтун оон эрге-
зинге хүлээдип берген. Чаа институтун интернационал
коллективинин бедик энергиянын физикалык талаа-биле
дуржулга шинчилеринин доп-дөраан эгелер аргын берген
шинчилеринин мурунда кызын турганнар.

Каттышкан институт туруп келгеннин 20 чылын иш-
тинде дыка өскөн. Оон кайылы-даа болуучу хөмөжөнөргө
болгон кызын турар шинчилеринин-даа талаа-биле бу-
дун-бүдүн институттарга дөңсөжөп болур ала лаборатор-
рияларында болгон бүдүргө салбырларында-даа алды муң
ажыг ажалдашкылар бар.

Институтта он-он бажычарлар: лабораториялар бажыч-

нарын, мастерскаларын, энергетика комплексиин болгон
өскө-даа чөдөрүн түдүп тургускан.

Бо хүнөрдө Каттышкан институт ЯШКИ-ин кескигү
чурттарын национал эртем төптери-биле калбак харылаа-
лыг улуг эртем төвү болу берген. Институттун 90 эртем
ажылдашкыларын арасында — эртемнөр академияларын
5 академиктери болгон корреспондент-кескигүнө, 90 до-
кторлар болгон 380 кандидаттар бар.

Каттышкан институттун 20 чылын түдөшүн кылы-
шкан, оон кызыкчан чурттарын эртемдеринин болгон
инженерлеринин бир оңа хөргөжөн инкелдиги, ажал үшүн
физикалык дыка хой адырларын бөтк мергелдиги
инженерин белектеринин инкелдиги апарган демелдери
чугула.

ЧУРУКТА: институттун эң улуг дүргөдөшкүн — синхро-
фазотрон.

Ю. ТУМАНОВТУН ФОТОУ.

(СЭТА-нын фотохроникасы).

МОГАА БИЛЕ ДҮГҮНДЕЙ

Амгы Чыргаканын Хову-Амсы. 1957
чылдын күзү. Амгы кышлар өт-бүлө ту-
дуп, амдыралдын терең агымынче ки-
рип, кады чурттан, ажалдан эгелзөөнөр.
Ылчын ачаа турган «Коммунизмче орун»
колхоза баштай келген сыменталь үска-
нын 180 хуаппарын Куулар Могаа, Дү-
гүндөй оларга колхоз баштар чөри хүлээ-
дип берген. Оон бээр эвээш эвес үе эр-
төп, үч кадарчаар ажалга кызымак, ке-
жө дөргөп макталып, Могаа Москвага бе-
лөп чедип каанкан. Ол СССР-ин улус
ажыл-агы чөдиркишкынын дөргө-
лөшкүн медалы-биле ийн катан
шактыган.

Ажал-ишчи өт-бүлө 1967 чылда хой
ажылчы шөлдөп. Дүгүндөй Дүгүндөй
Шавчынын хойжу бригадаларын брига-
диринге чеди чыл улаштыр ажалдап. Ол
хойжу колданырын кезип, кижилерин
ажыл-иш, амдырал-чуртталга-биле
доктаамал танышкын, оларга боттут дуаны
көргүзүп келген.

Кууларлар ам Дагы-Шөмөжин Эдер-Даг
баарында ыштыктап турар.

Курааңгы, суур халдарыг, чуңма
туулаа Эдер-Дагтын сүр бажындан уш-
тунуп келген өртөгү хүнүн аалды-сарыг
хөргөдөр ойнап эгелзө бергенде, бир эш-
ти ол аалга чөдө бердирис. Чаа үлөгөр
баугар туткан чырык сонгаларыг ка-
наанын шактык малдын алгы-кышкы
дидимтиг-ле чөвө. Сакмашкыктер Куу-
лар Шойда, Ондар Байыр-оол, Ооржак
Көк-хон чаш хураганларын кезирине ыт-
кан, чай чок ажалдап турлар. Куулар
Дүгүндөй чаа төрөн хураганнар эмгирген,
а Могаа боос хойлар үсөөн — кийи бүрүз
чай-шөлдөп чок, шунту тускай онаалга-
лыг.

Ажал чүтө өң-биле дозулбас. Сакмаш-
кыктер чамдык хураганларын эмгекчи-
тээр, сугтарар, сөгөт, сула-биле чөргө-
р. А сыйынтыг берген хураганнар Дүгү-
ндөй сымартып наар.

Дүгүндөй Дүгүндөй бистин-биле ужу-
рашкан мытча диди:
— Кыш бөргө-дир. Мында хар дыка
улуг. Көзө хой олакке кирип келгенде
көргө, өскөтөр шактыртай дош боаур
чөвө-дир. Тастаар чадаас. Оларга чөдир
далбай тырттып, орук үлүрүп каан. Берге
кыш дөзө көрүп ора эвес, ыш бузуу,
бүрүзү, шактыдан эгелзөө немелде мал
текин ажалдап тур бис.

Суурдун агитвартирларын малчын
кодан бүрүзүгө быжылап наары таар-
ымчалыг чөвө-дир. Колан девискарин
аштар, калжа коптарар, сүт изидер, тал-
кады, шын бутуктары сөөртүп, калды-
ла дуааы чөдирин тур. Оон ыңай райо-
нун чамдык албан, организация чөдөрлөр
бистин «Чыраа-Балыс» совхозун шефе-
лган. Олар база-ла хойжоларга дуала-
жын турараар.

М. ЯКУШЕВА.

ЧУРУКТА: Н. Ф. Матвеев.

В. КОНДРАШЕВТУН ФОТО-
У.

Хойжу кышкын өскө коллективтерин
мактал, ачаа чоргарлашын орамы чөп.
Чадаанын тараа хүлээп алыр пунктуу-
лук директору С. Ревин. АТП, «Сель-
хозтехника» каттыжышкынын па-
чалыктерин эштер Носимов, Волгин
олар совхоза улуг дуаны көргөсөкчөр.
Ол коллективтер чарбаны, хөмүр-лашты
сөөртүп чедирин, лампочкаларын, итче-
терин халаска бергеннөр. Бип-Хем райо-
ндан сөгөт, Ак-Чырадан хыргышын сөөрт-
түрүгө улуг дуаны чедирин турараар.

Коданда 330 хойдон 300-ү төрүшкөн.
Хураганнар шунту келди. Нинтинин ма-
лынн чаш төдүн хорамча чок өстүрүп,
дорутурун алыр дөзө хойжолар, сак-
машкыктер үйгү-чын чок, бедик харым-
салгалыг ажалдап турараар.

Хойжолук коданында мал чемпион кур-
лавы ам-даа бар. Сакмашкыктер Ба-
йыр-оол, Шойда олар хой сугтарарда, ик
сөгөтти сугга халдылай хайндырып
алыр боадулар.

Хойжу өт-бүлө бо чылын 100 хойдон-ва
100 хураганны камтап алыр аргалыг.
Чүгө дөзө, хойжун кой кезин күш-де-
гелдиг турга-ла оолдашкан. Хураганнар
дорута берген. Ыда ажалдап турар сак-
машкыктер арга-дуржулгалыг, малдын
чаш төдүн дорутурун баугар маастер-
лер апарган кижилер болду.

Куулар Могаа хон сүрүн алган, Эдер-
Дагтын эдөктеринче утгай чоруту. Ол
итчөгөп чүктөп алган болду. Суг сөөртүр
машинанын чөдөчкө хойжоларын со-
луннарын база экпел берди.

Эдер-Дага база бир күш-ажалтын хүн
ылчар эгелзөө.

К. ЭКЕР-ООЛ.

ЧУРУКТАРДА: сакмашкыктер К. Шой-
да, О. Байыр-оол, К. Ооржак, хойжу
К. Дүгүндөй.

Чуруктар авторнуу.

Б А Р А А Н Э К И Ж Э Э Н

Бистин «Коммунизмни хө-
ргө» колхозтун төвү Кочетов
суурда ийн магазин ажалдап
турар. Магазинерин бирз-
динде аш-чөм аймаан садып
турар. Оон эргелекчи чөмөт
чаа-ла ажалдап кирген. М. М.
Таль аш-чөм аймаанын тала-
а-биле чуртталгы чөмөт
хандырып, садып алышкылар-
га эгелдөө-өлөп бооп турар.
Оон мурунда бо садыг ын-

нунда ол магазинни база катан
орлаанын соонда, эргө са-
дыгыларын үндүргөштүн
М. М. Таль, бөдө Ю. Г. Таль
оларын аш-чөм садыгын
ладып кириген. Бо садыгын-
лар чөмүн чагыын чогуур че-
ринде негеп, оларны садыг
чөмү үзүндө кирип, чоң-
га барылап турараар.

М. ОЮН.

сонгулдаларга уткуштур

А А Н БИР ҮН-БИЛЕ ДЕТКЭЭН

иланнарда көрдүнгө,
ж кырында күсөдөп
ы чоңар депутатта-
район Советинин кү-
ометиди нөзө болгон
суур Советтеринин
комитеттеринин дар-
ын сонгулдаларга ка-
лөтөшкөп турарын
да информастарын
а болгон тускай сур-
т семинарын эртерип
16-да «Көп-Тей» сов-
ажылчыларын,
аажылчыларын ийн-
аалдап Кызыл район-
е судунун судьялыгы
а кылдыр эш Бадыраа
и Төдөшү депмаш-
аш ажалын чоңар
арынын район Со-
вөтүнүн комитетин ону
и №1 сонгулаа ок-
талаа-биле улус
и кадылдан кылдыр
и.

үеде райондун девис-
улус судьялыгы
и эш Б. К. Төдөш-би-
гунчуларын уккура-
нынын чорун турар.

А. КОШКЕНДЕП,
райкүсском секретары.

Улуг-Хем районунун
суурларында улус
судьялары-биле ужу-
ражылгалар улаа-да-
раа эртип турар. Кы-
зыл-Дат көдөз Совет-
ин ажалчы чону улус
судунун шинтөкчизин-
ге кадыдат кылдыр
Т. Т. Белованы бир үн-
биле депмашкын. Со-
гукчулар Татьяна Ти-
мофеевна, Белованын
допчу намдарын ки-
чезингө-биле дыннап,
ажаа боттарын чы-
гыларын берген.
Балангы хоойлу-дү-
рүмүн сагырын улам
нептередип, корум-чу-
рум хажыдышкынын
болдурбазынын
баш удур суртаал
ажылын күштөдире-
рин чон күзөөн.

О. ДОММУТ,
К. КОМБУ.

УН СОНГУЛДА ОКРУГУНДА

ны үргүчүлөп турар
мадыл хун кыш ажал-
ын демисел үргүчүлө-
лүг ажалчы чону бол-
гон, совет органдары,
ыг ажал-иш-биле че-
р, бо чыдаан апрель
болур улус судунун
удьялыгы сонгулдалар
чөдиркишкыг белекче-
р. Бистин Тес-Хем ра-
бо сонгулда талаа-
штыг өртүгүстүн
төвү — Самагалдай
о округтун иштинде
сөмүнүн шинтири-би-
сонгулда улашкылар
улган болгон 10 ула-
шкыларын бадылат-
уудага уткуштур ага-
салыг ажалчыларын

торлар, политинформаторлар,
агитаторлар калбаа-биле чоң-
та таймырлар чорудуп ту-
рар. Амгы үеде улашкы бур-
үндө сонгукчуларын даңы-
зын бижип аскаан. Сонгулда
комиссиялары ажалдап эгелзө
берген. Агитпункттарда де-
журныйлашкынын организас-
тап турар. Бо ажалга Чырга-
ланды, О. Шымаа көдөз Со-
веттер эки белекенин турар.

Райкүсском көдөз Совет дар-
галарын болгон секретары-
ларын сонгулда айтырын-
ын талаа-биле бир хүнүн
семинарын эртерген. Ам улаш-
ток комиссияларын таргалары-
нын, секретарыларын се-
минарын эртергенин планнап
турар бис. Февраль 17-де Са-
магалдайда амдырал таным-
алга кадыналынын коллек-

тивинин хурамы болгон. Ол
хурадан райондун улус суду-
нун улус судьялыгы кады-
датты депмашкын. Ам де-
кишкын хурадалар албан ор-
ганизацияларда, колхоз, сов-
хозтарда доостун турар.
Сонгулдага белекел ажал-
дарын улус судунга сонгула-
лар талаа-биле Дүрүмүн не-
тедөөлөргө дүштүр чору-
дуп турар. Амдызында хажы-
дышкын чок, кылза чогуур
ажылдарын чогуур хуулаа-
рында кылдып турар. Сонгулда-
га белекел ажалдарын күш-
дөдир сорулга-биле рай-
күсскомуну талааында чам-
дык хөмөжөлөрүн апар-
чул дөзө, сонгулдага белек-
ел ажалдарын калчар чору-
дуп турарын дугайында
Шуурмак көдөз Советинин

күсскомунун ажалын дын-
наш, чамдык четпестерин
чылдырларын талаа-биле
айтышкынын берип, тускай
шинтирине хүлээп алган. Че-
рде улашкы комиссиялары-
нын ажалында практиктин ду-
за чөдирери-биле райкүсском
кидистер эргелекчилерин бо-
ган чамдык активтерин тус-
тус көдөз Советтерге быжы-
лаан. Ичканган улус судта-
рында сонгулдалар дугайында
дүрүмүн негелдерини ону
күсөдир хуулааларыга
дүштүр кылза чогуур ажал-
дарын кылдып турар, а моон
сонгар күсөдир хөмөжөлөр
талаа-биле белекел ажалын
баш удур чорудуп турар бис.

З. ЧОДУ.

Тес-Хем райкүсскомунун се-
кретары.

ТЕЛЕ-ВИДЕНИЕ

Митрий Шостакович ошунан мейраш
пийнест деп адаан. Чүрээ аа
рундан пийнест концертке ой
мандыр ужурга таварышкан.

ажыг лауреаттары тывыг
биле ында эң хоочун башк

В. ВЯТКИНИН фотоз. ПМА.

торгов — Барнаул	аразыпта	лет понедельник,	среда, п
К-40 самолёт	вторник, чет-	ница, воскресенье	хушвене

торгов оралакчыларынын	2-35-24.	2-31-75,	Тирәл
------------------------	----------	----------	-------

ХҮН ДУРТУ

Айныйн эгэзиндэ хүн
эртөн 6 шакта үнөр
болгаш кежээ 19.09
шакта ажар. Хүн дур-
ту 13 шак 09 минута
болур. Айный ортай
үезиндэ хүн эртэнгийн
5 шак 25 минутатад үн-
гөш, кежээ 7 шак 36
минутада ажар. Хүн
дурту 14 шак 11 мину-
та болур.

Апрельдин төлүүзүйн-
дэ хүн эртэн 4 шак 49
минутада үнөр. Кежээ
8 шак 06 минутатад
ажар. Хүн дурту 15
шак 17 минута чедир
узаар.

ІЛАРДА

тындап эгелен. Адаа Л. Баган, Б. Ондар, С. Илам, В. Х. мушук болган; өскөдө хо-
чун сиортчулар чыл сайын
кыжир келген. 1961 чыда
кор бо хөвирин маргыда
ылга каш удаа чөмчөно-
чораян С. Илам 1976 чыда
башкылар чөмчөно кылд-
чарлатырган. Ийгин чө-
кур-Чер ортукам шөкөзө-
башшы С. Ооржак, үшкүтү
Л. Балган (Чоон-Хөмчий)
дөп. Чөмчөночын болга-
шадпадыг тергерге үтө-
ойнакчыларын хүндүлө
биктер болган ортегин б
лек-биле тайнаан.

Серово — Барнаул аразында 1-лет понедельник, среда, п
ЯК-40 самолёт вторник, чет-ница, воскресенье хушне

У В Е Д Е Н И Я
Б А Т А П

TC-00508